

Rapport

CORONA: DRAAGVLAK, PROTEST, GEDRAG EN ECONOMIE

9 juli 2020

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2020/111

Datum

juli 2020

Auteurs

Milan Driessen
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Belangrijkste uitkomsten	4
1 Draagvlak voor maatregelen	8
1.1 Steun voor coronamaatregelen stabiel hoog	8
1.2 Regels m.b.t. het coronavirus soms niet duidelijk	9
1.3 Weinig steun voor protesten tegen coronamaatregelen	9
1.4 Waarom is men positief of negatief over de protesten?	11
1.4.1 Redenen voor negatieve houding t.a.v. de protesten	11
1.4.2 Redenen voor positieve houding t.o.v. de protesten	12
2 Gezondheid en gedrag	13
2.1 Een kwart houdt buiten altijd 1,5 meter afstand tot anderen	13
2.2 Eenzaamheid én saamhorigheid nemen verder af	14
3 Nederlandse economie	16
3.1 Derde beoordeelt economie als slecht: afname sinds mei	16
3.2 Zowel vier op tien verwachten verbetering als verslechtering economie	16
4 Eigen financiële situatie	17
4.1 Invloed Coronacrisis op eigen inkomsten (nog) beperkt	17
4.2 Met name zzp'er ervaart invloed coronacrisis	18
4.3 Verwachting eigen financiële situatie Nederlanders verbeterd	19
5 Verantwoording	20

Belangrijkste uitkomsten

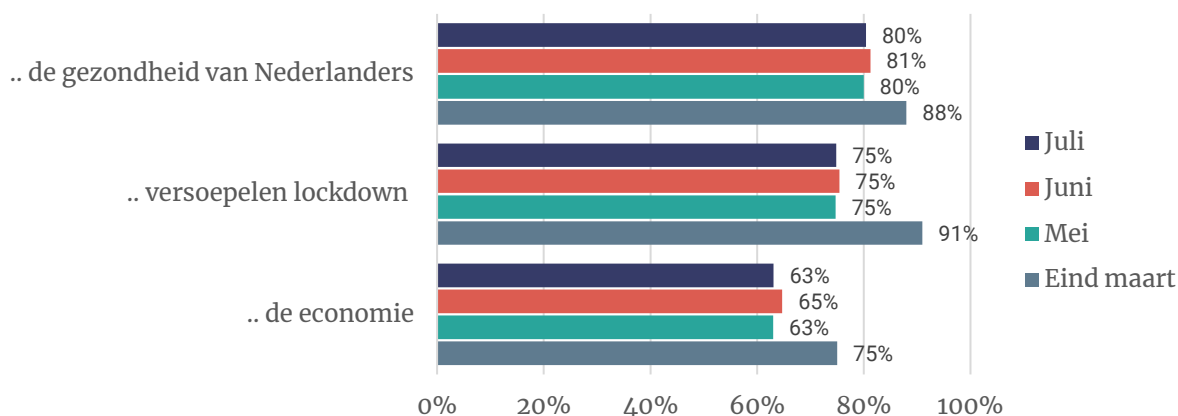
Weinig steun voor protesten tegen coronamaatregelen

Steun voor coronamaatregelen stabiel hoog

De afgelopen maanden is de steun voor de coronamaatregelen onveranderd gebleven: Nederlanders staan nog steeds in (grote) meerderheid achter de coronamaatregelen. Dit geldt zowel voor het versoepelen van de lockdown (nu 75%) en wat betreft de gezondheid van Nederlanders (80%) als de economie (63%).

Figuur 1 – Draagvlak voor maatregelen van het kabinet

Staat volledig/grotendeels of achter maatregelen met betrekking tot...

Weinig steun voor protesten tegen de coronamaatregelen

Nederlanders zijn vaker negatief (70%) dan positief (12%) over de protestacties tegen de coronamaatregelen van de afgelopen tijd. Per saldo zijn alleen FvD-kiezers positief over de protesten, 44 procent is positief en 35 procent is negatief over de protesten.

Voornaamste reden om negatief te zijn over de protesten zijn:

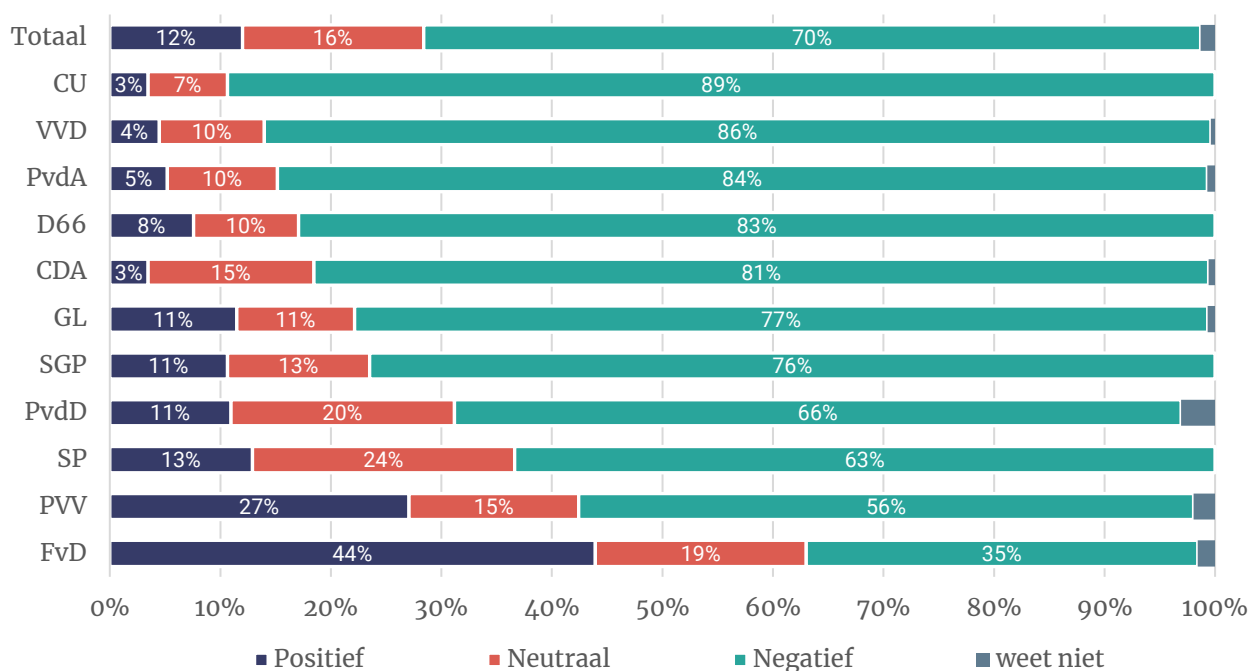
- De regels zijn er niet voor niets
- Gezondheid staat voorop
- De demonstranten denken teveel aan zichzelf

Voornaamste redenen om positief te zijn over de protesten zijn:

- De economische gevolgen van coronamaatregelen zijn niet niet in verhouding
- De '1,5 meter-samenleving' is niet haalbaar en/of gezond
- Democratisch recht om te protesteren

Figuur 2 - Wat vindt u van de protesten tegen de corona-maatregelen? Bent u daar positief, negatief of neutraal over? Uitgesplitst naar huidige stemvoorkeur (n = 2.302)

Nederlanders houden afstand houden en handen wassen minder goed vol

Nederlanders lijken minder bezig te zijn met de voorzorgsmaatregelen als afstand houden en handen wassen. Een kwart van de Nederlanders houdt het goed vol om buiten afstand te houden (27%). In juni lukte dit 34 procent en in mei 40 procent van de Nederlanders.

Een derde lukt het niet de handen na thuiskomst minimaal 20 seconden te wassen. In mei deed een kwart dit niet (24%). Mondkapjes worden daarentegen in het openbaar vervoer door bijna iedereen gedragen.

Tabel 1

Wilt u per gedraging aangeven in hoeverre u dit doet? Alleen gevraagd als in men aangaf deze gedraging wel eens te verrichten. Uitkomsten zijn gepercentageerd naar de totale steekproef.

		ik doe dit altijd, houd dit goed vol	ik doe mijn best maar het lukt niet altijd	dit lukt/gebeurt vaker niet dan wel	dit doe ik niet
Buiten minstens 1,5 meter afstand houden tussen uzelf en anderen	Juli	27%	59%	4%	9%
	Juni	32%	58%	2%	8%
	Mei	40%	54%	1%	5%
Handen minimaal 20 seconden wassen na thuiskomst	Juli	37%	27%	3%	33%
	Juni	45%	27%	2%	26%
	Mei	44%	29%	3%	24%
Een mondkapje dragen als u naar buiten gaat	Juli	1%	1%	0%	97%
	Juni	1%	2%	1%	96%
	Mei	2%	1%	1%	96%
Een mondkapje dragen in het openbaar vervoer	Juli	29%	2%	0%	68%
	Juni	9%	1%	0%	90%
	Mei	*	*	*	*

Helpt Nederlanders vindt regels m.b.t. coronavirus niet altijd duidelijk

Dat minder Nederlanders zich aan de gedragsregels houden kan te maken hebben met de verwarring hieromtrent. De helft van de Nederlanders vindt het (soms) niet duidelijk wat ze

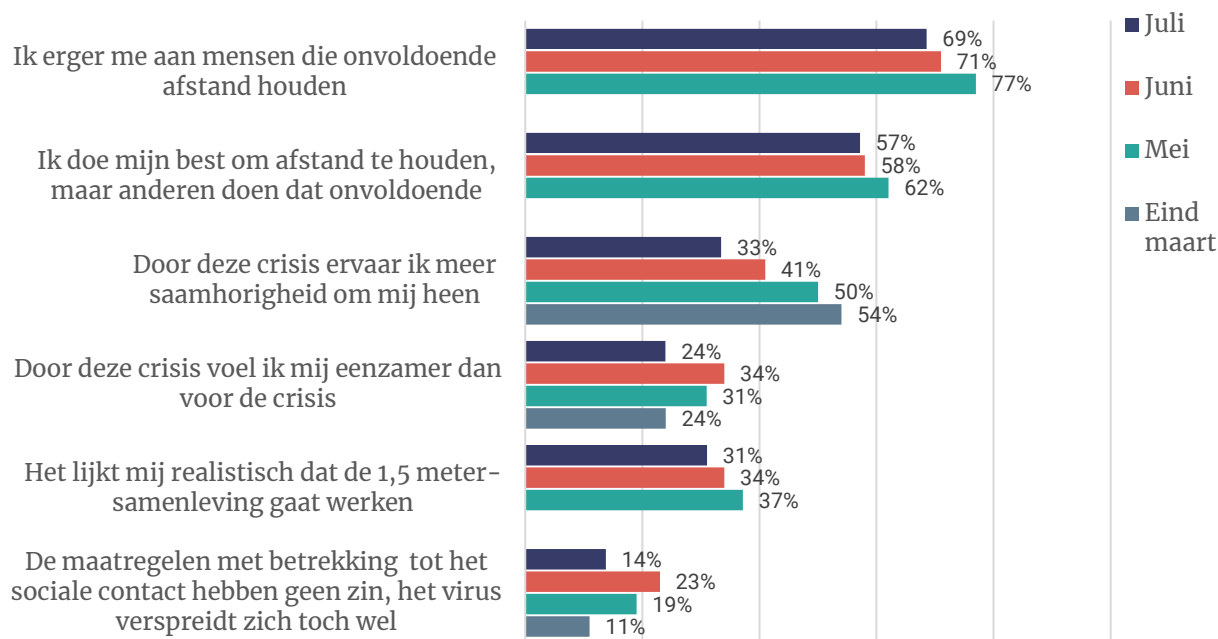

moeten of mogen doen met betrekking tot het coronavirus, voor 45 procent is dit wel volledig duidelijk. Een klein deel (5 procent) zegt dat dit voor hen zeer onduidelijk is.

Geloof in welslagen 1,5 meter-samenleving neemt nog iets verder af

Het geloof in het welslagen in de 1,5 meter-samenleving is dan ook niet toegenomen. Een op de drie Nederlanders is het eens met de stelling “Het lijkt mij realistisch dat de 1,5 meter-samenleving gaat werken”, in mei was dit nog 37 procent.

Figuur 3 – In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?
Percentage eens (volledig/grotendeels)

Eenzaamheid én saamhorigheidsgevoel nemen verder af

Gedurende de coronacrisis zagen we dat Nederlanders zich steeds eenzamer gingen voelen: in april was een kwart (24%) het nog eens met de stelling “door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis”, in juni was dit opgelopen tot een derde (34%).

Nu is een kwart het hier mee eens (24%), we zitten dus weer op hetzelfde percentage als eind maart aan het begin van de lockdown. Vermoedelijk hebben de versoepelingen van de lockdown sinds juni hier mee te maken.

Daarentegen wordt er door steeds minder Nederlanders meer saamhorigheid ervaren als gevolg van deze crisis. Nu ervaart 33 procent dit, in juni 41 procent eind maart nog 54 procent.

Economie: zowel verbetering als verslechtering economie door vier op tien verwacht

Ontevredenheid over economie neemt verder af

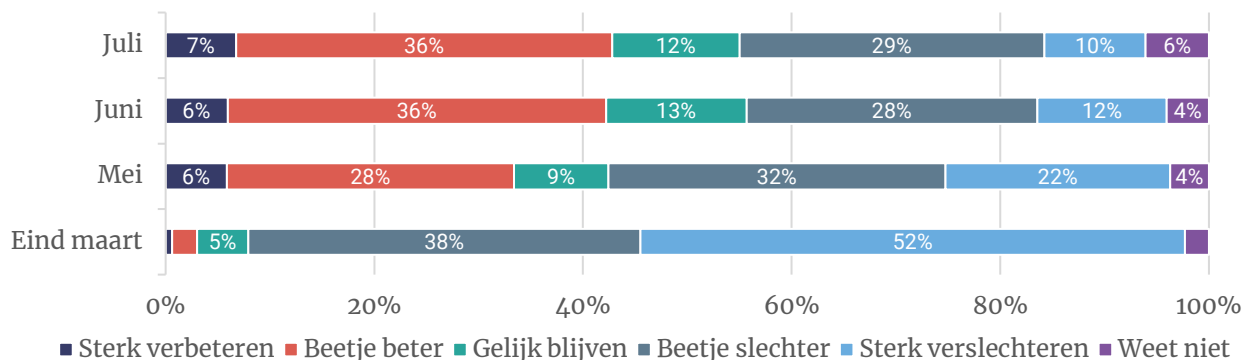
Eind maart beoordeelde zes procent van de Nederlanders de economie als slecht. Dit liep op tot 43 procent in mei en daalde in juni naar 36 procent. Nu beoordeelt 31 procent van de Nederlanders de economie als slecht en bijna de helft (45%) beoordeelt de economie als niet goed, niet slecht. Dat is ongeveer net zoveel als in juni, toen 42 procent dit aangaf.

Opnieuw iets minder pessimisme over economie

De verwachtingen over de economie lijken te stabiliseren, in juni verwachtte 42 procent van de Nederlanders een verbetering van de Nederlandse economie in de komende twaalf maanden: nu is dat 43 procent. Vier op de tien Nederlanders verwachten dat de economie zal verslechteren (39%). Eind maart verwachtte 90 procent van de Nederlanders nog dat de economie zou verslechteren in de komende twaalf maanden.

Figuur 4 – Hoe verwacht u dat de Nederlandse economie zich in de komende 12 maanden zal ontwikkelen?

Invloed Coronacrisis op eigen inkomsten nog beperkt

Drie kwart van de Nederlandse bevolking geeft aan dat hun inkomsten of omzet gelijk zijn gebleven sinds de coronacrisis (76%). Van 16 procent zijn de inkomsten of omzet gedaald. Dit is vergelijkbaar met het beeld uit de vorige maanden: in mei noemde 14 procent een daling en in juni was dat 13 procent.

Zzp'ers ervaren vaker negatieve én positieve invloed coronacrisis

Van de zzp'ers geeft 60 procent aan dat hun inkomsten of omzet zijn gedaald, terwijl 11 procent aangeeft dat deze juist zijn gestegen. Een derde van de zzp'ers geeft aan dat hun inkomsten of omzet gelijk zijn gebleven (30%), dit geldt ook voor drie kwart van de werknemers in loondienst in het bedrijfsleven (73%) en nog meer voor werknemers bij de (semi-)overheid (85%).

Verwachting eigen financiële situatie Nederlanders verbeterd, ook onder zzp'ers

Net als in juni verwacht een op de vijf Nederlanders (19%) voor heel 2020 minder inkomsten of omzet door de corona-epidemie. Zeven op de tien Nederlanders verwachten dat hun inkomsten of omzet over heel 2020 gelijk blijven. De helft van de zzp'ers verwacht een daling over 2020, waarvan 11 procent een forse daling. In juni verwachtte nog 20 procent van de zzp'ers een forse daling van inkomsten of omzet.

Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van donderdag 2 tot maandagochtend 6 juli 2020. Er hebben in totaal 2.305 Nederlanders deelgenomen. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 en daarmee representatief voor Nederlanders van 18 jaar en ouder op deze kenmerken. Een uitgebreidere verantwoording van het onderzoek vindt u in hoofdstuk 5.

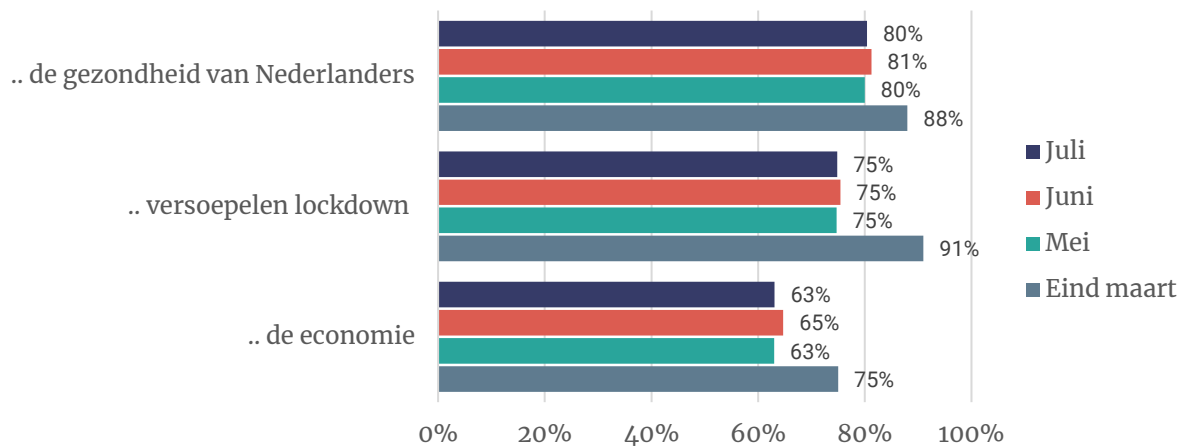
1 Draagvlak voor maatregelen

1.1 Steun voor coronamaatregelen stabiel hoog

Nederlanders staan nog steeds in (grote) meerderheid achter de coronamaatregelen, zowel wat betreft het versoepelen van de lockdown¹ (nu 75%) en de gezondheid van Nederlanders (80%) als de economie (63%).

Figuur 5 – Draagvlak voor maatregelen van het kabinet

Staat volledig/grotendeels of achter maatregelen met betrekking tot... (n = 1.904)

Gestelde vragen:

In welke mate staat u achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet als het gaat om de gezondheid van Nederlandse burgers?

In welke mate staat u achter deze aanpak door het kabinet?

In welke mate staat u achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet als het gaat om de Nederlandse economie?

¹ Letterlijke vraagtekst bij versoepelen lockdown:

Op woensdag 24 juni maakten premier Rutte en minister De Jonge de nieuwe coronaregels per 1 juli 2020 bekend. Bijna alle maatregelen zijn versoepeld.

Hieronder de belangrijkste regels en versoepelingen:

- Mensen moeten buitenshuis en in openbare ruimtes 1,5 meter afstand blijven houden
- Evenementen, waaronder kermissen en braderieën, mogen weer plaatsvinden
- In de Nederlandse voetbalstadions zijn bezoekers weer welkom. Zingen en juichen zijn nog verboden.
- Alle contactberoepen zijn weer toegestaan.
- Reizen met bus of trein mag weer volledig. Mondkapje of -doekje blijft verplicht in het ov.
- Binnen mogen maximaal 100 personen in een ruimte met vaste zitplaatsen (exclusief personeel).
- Buitenactiviteiten: maximaal 250 personen (exclusief personeel), altijd vaste zitplaatsen in de horeca
- Discotheken en nachtclubs blijven tot 1 september gesloten.

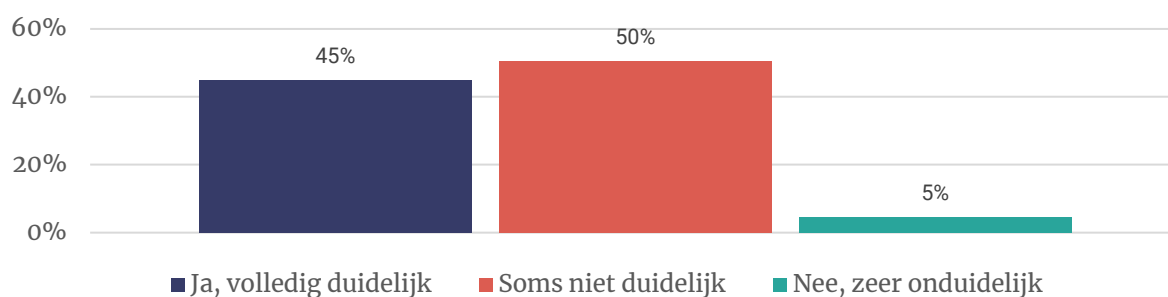

1.2 Regels m.b.t. het coronavirus soms niet duidelijk

We vroegen een deel van de respondenten ook of het ze altijd duidelijk is wat ze moeten of mogen doen met betrekking tot het coronavirus.

De helft van de Nederlanders geeft aan het soms niet duidelijk te vinden wat ze moeten of mogen doen. Een iets kleiner deel (45%) zegt dat dit voor hen wel volledig duidelijk is. Een klein deel van 5 procent zegt dat het voor hen zeer onduidelijk is wat ze moeten of mogen doen.

Figuur 6 - Is het u altijd duidelijk wat u moet of mag doen? (Met betrekking tot het coronavirus) (n = 953)

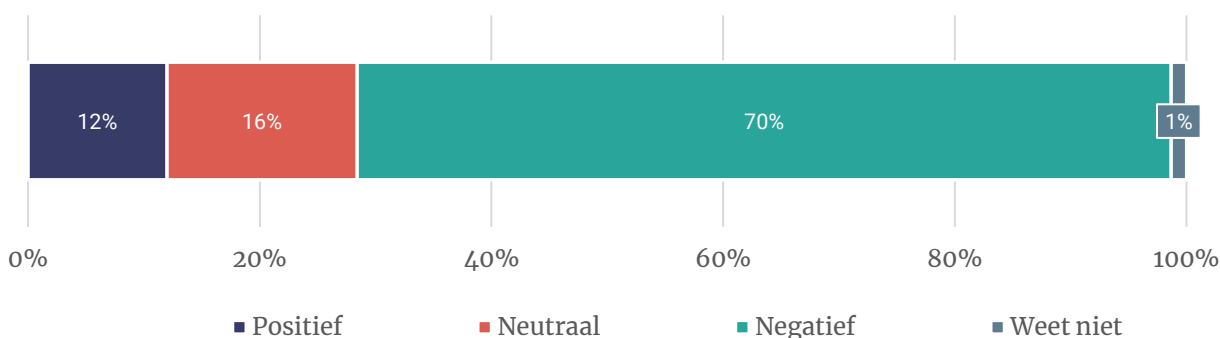
1.3 Weinig steun voor protesten tegen coronamaatregelen

We hebben aan ca. 2.300 Nederlanders gevraagd wat ze vinden van de protesten tegen de coronamaatregelen. Ze konden aangeven of ze daar positief, negatief of neutraal over zijn. We legden hen eerst het volgende voor:

De afgelopen weken zijn er verschillende protestacties geweest tegen de coronamaatregelen van de overheid, met name tegen de beperkende maatregelen zoals het houden van 1,5 meter afstand met mensen buiten het eigen huishouden.

Zeven op de tien Nederlanders is negatief over de protesten tegen de coronamaatregelen en nog eens 16 procent is er neutraal over. Een op de acht Nederlanders is positief over de protesten (12%).

Figuur 7 - Wat vindt u van de protesten tegen de corona-maatregelen? Bent u daar zelf positief, negatief of neutraal over? (n = 2.302)

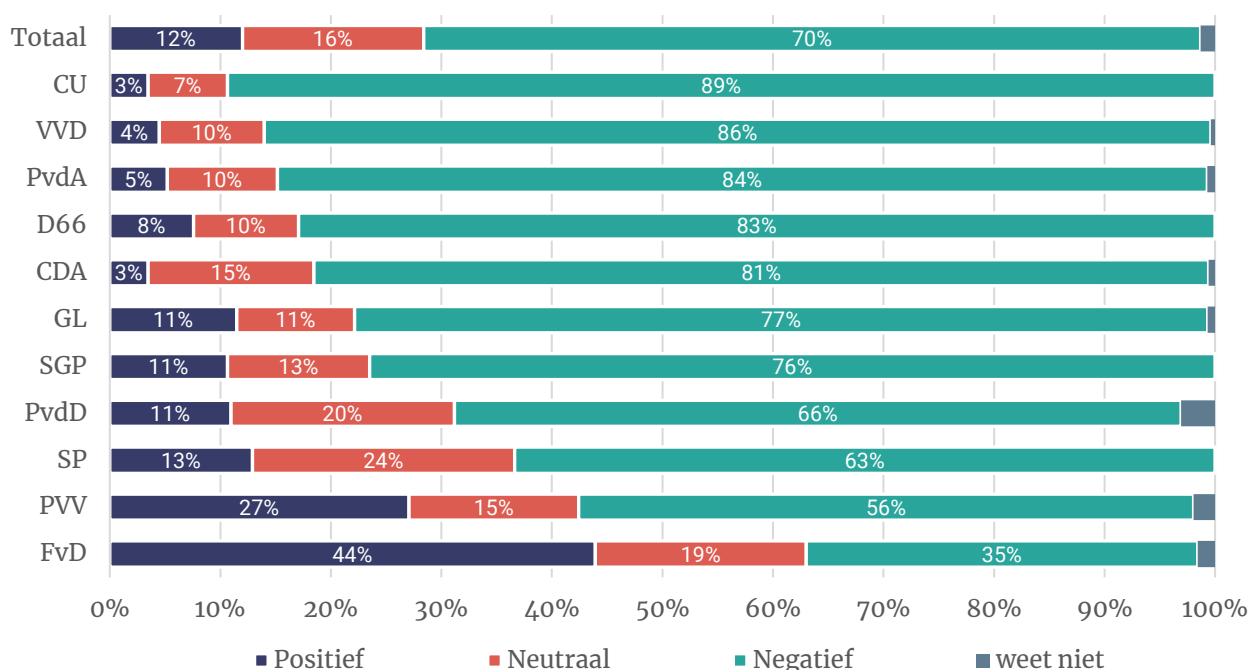

Bijna helft FvD-kiezers positief over de protesten

Over de protesten tegen de corona-maatregelen zijn Nederlanders vaker negatief dan positief. Dat geldt voor alle kiezersgroepen, met uitzondering van kiezers van Forum voor Democratie. Per saldo zijn Forum-kiezers positief over de protesten, 44 procent is positief en 35 procent is negatief over de protesten.

Er zijn duidelijke politieke scheidslijnen voor de mate waarin er positief naar de protesten gekeken wordt. Onder kiezers van de coalitiepartijen en PvdA is minder dan 10 procent positief over de protesten. Onder de linkse oppositie plus SGP is ongeveer een op de negen positief over de protesten. Relatief veel SP- (24%) en PvdD-kiezers (20%) staan neutraal tegenover deze protesten.

Figuur 8 - Wat vindt u van de protesten tegen de corona-maatregelen? Bent u daar zelf positief, negatief of neutraal over? Uitgesplitst naar huidige stemvoorkeur (n = 2.302)

1.4 Waarom is men positief of negatief over de protesten?

1.4.1 Redenen voor negatieve houding t.a.v. de protesten

Ook aan degenen die negatief zijn over de protesten tegen de corona-maatregelen hebben we gevraagd om hun mening toe te lichten. Bij deze antwoorden komen onder andere de volgende redenen aan de orde:

- *De regels zijn er niet voor niets*
- *De demonstranten denken teveel aan zichzelf*
- *Gezondheid staat voorop*

Hieronder enkele toelichtingen (citaten) bij deze redenen.

Regels zijn er niet voor niets

De corona maatregelen zijn er niet voor niets. – **GL-kiezer**

Accepteer de ingestelde regels nou eens – **SP-kiezer**

Begrijpelijk, maar zeer kortzichtig. De genomen maatregelen zijn noodzakelijk – **D66-kiezer**

ik ga er vanuit dat deze maatregelen wel overwogen worden genomen en ten behoeve van ons allemaal. – **FvD-kiezer**

Demonstranten denken teveel aan zichzelf

geen rekening houden met anderen; slaat nergens op – **D66-kiezer**

Er spreekt een enorm egoïsme uit – **PvdA-kiezer**

Hierbij wordt m'n naar eigen belang gekeken en niet naar belang van risicogroepen en werkers in de zorg. – **Zwevende kiezer**

Kortzichtig, demonstranten zijn bezig met eigenbelang – **VVD-kiezer**

Laten we met z'n allen ons verstand gebruiken en dit virus met elkaar onder controle en beheersbaar te maken – **FvD-kiezer**

Gezondheid staat voorop

De maatregelen zijn genomen om de burgers te beschermen. soms misschien te snel maar het virus was sneller. – **VVD-kiezer**

Er zijn veel kwetsbare personen die door dit soort acties gevaar lopen – **CDA-kiezer**

Het is een ernstige ziekte en er kan zo weer een nieuwe uitbraak komen – **PvdA-kiezer**

1.4.2 Redenen voor positieve houding t.a.v. de protesten

We vroegen degenen die positief of negatief zijn over de protesten of ze dat konden toelichten. Ruim 200 deelnemers die positief zijn over de protesten vulden deze vraag in.

Drie redenen komen vaker terug in de gegeven toelichtingen, namelijk:

- Economische gevolgen van coronamaatregelen zijn niet niet in verhouding
- De '1,5 meter-samenleving' is niet haalbaar en/of gezond
- Grondwettelijke of democratische redenen

Hieronder enkele enkele toelichtingen (citaten) m.b.t. deze redenen.

Economische gevolgen

Aandacht economische gevolgen is te klein – **D66-kiezer**

De maatregelen gaan veel te veel ten koste van de economie. Er gaan teveel bedrijven failliet. – **FvD-kiezer**

Een tegengeluid is goed op dit moment. Het economisch verlies is te groot – **PVV-kiezer**

Anderhalve meter afstand is niet haalbaar/gezond

dit is de enige manier om te laten horen dat de 1,5 m maatschappij niet normaal is – **SP-kiezer**

1,5meter samenleving is onnatuurlijk. Maatregelen zouden van zéér tijdelijke aard moeten zijn. – **PvdD-kiezer**

1.5 meter is onzin. Is al ontkent door wetenschappers – **FvD-kiezer**

De regels in de buitenlucht helpen de regels niet en 1.5 meter helpt niet je moet ventileren en luchten – **FvD-kiezer**

de anderhalve meter afstand gaat in vele gevallen niet werken. Mensen moeten ook hun eigen verantwoordelijkheid nemen. – **FvD-kiezer**

Grondwettelijke of democratische redenen

goed dat mensen hun standpunt publiekelijk naar voren brengen en daar moeite voor doen. Het laat hen niet onverschillig en men denkt ook dat het zin heeft – **GL-kiezer**

grote invloed op onze grondrechten – **CU-kiezer**

Dat mensen zich hier hard voor maken en er energie in steken kan ik waarderen. – **CDA-kiezer**

Er word in Nederland met twee maten gemeten . Demonstranten van blm kunnen alles doen . En boeren en burgers mogen niet of nauwelijks demonstreren . Dit is ondemocratisch en discriminerend jegens normale burgers . – **PVV-kiezer**

de genomen maatregelen worden onvoldoende onderbouwd en er is te weinig oog voor andere meningen en ideeën – **SP-kiezer**

Ook tegengeluiden moeten de kans hebben om gehoord te worden. – **PvdD-kiezer**

De schade aan burgers en bedrijven is gigantisch, van noodzakelijke gezondheidszorg die wordt vertraagd tot het leven van jong volwassenen dat al maanden op pause staat. Nederland is geen vrij land meer. De cijfers waarmee wordt geschermd zijn discutabel. Zoveel duizend corona doden, dat is niet waar, die mensen zijn gestorven MET, maar niet AAN corona – **PVV-kiezer**

2 Gezondheid en gedrag

2.1 Een kwart houdt buiten altijd 1,5 meter afstand tot anderen

Negen op de tien Nederlanders (91%) zeggen buiten (wel eens) minstens 1,5 meter afstand te houden, dat is net zoveel als een maand geleden (juni: 92%) maar minder dan eind maart, toen 99 procent dat deed (tabel 2).

Een kwart van de Nederlanders houdt het goed vol buiten afstand te houden (27%). In juni lukte nog 34 procent dat en in mei 40 procent.

Twee derde van de Nederlanders wast de handen minimaal 20 seconden na thuiskomst (67%). Ruim een derde van de Nederlanders doet dit altijd en houdt dit goed vol (37%), 27 procent lukt het niet altijd (tabel 3). Een derde van de Nederlanders doet dit niet (33%), in mei was dit nog een kwart (24%).

In vergelijking met een maand geleden is een groter deel van de Nederlanders een mondkapje gaan dragen in het openbaar vervoer (nu 32%; in juni 11%). Dat komt voornamelijk omdat meer mensen met het openbaar vervoer zijn gaan reizen, de meeste mensen die met het openbaar vervoer reizen dragen ook een mondkapje.

Tabel 2

Welke van deze gedragingen verricht u zelf (wel eens)? (n = 1.904)

Juli: Welke van onderstaande gedragingen verricht u zelf sinds 1 juni (wel eens)?

	begin maart	eind maart	mei	juni	juli
Buiten minstens 1,5 meter afstand houden tussen uzelf en anderen	48%	99%	95%	92%	91%
Handen minimaal 20 seconden wassen na thuiskomst	28%	88%	76%	74%	67%
In uw elleboog of in een papieren zakdoek niezen en/of hoesten	74%	93%	83%	82%	82%
Een mondkapje dragen als u naar buiten gaat	*	*	4%	4%	3%
Een mondkapje dragen in het openbaar vervoer	*	*	*	11%	32%

Tabel 3

Wilt u per gedraging aangeven in hoeverre u dit doet? Alleen gevraagd als in men aangaf deze gedraging wel eens te verrichten. Uitkomsten zijn gepercenteerd naar de totale steekproef.

		ik doe dit altijd, houd dit goed vol	ik doe mijn best maar het lukt niet altijd	dit lukt/gebeurt vaker niet dan wel	dit doe ik niet
Buiten minstens 1,5 meter afstand houden tussen uzelf en anderen	Juli	27%	59%	4%	9%
	Juni	32%	58%	2%	8%
	Mei	40%	54%	1%	5%
Handen minimaal 20 seconden wassen na thuiskomst	Juli	37%	27%	3%	33%
	Juni	45%	27%	2%	26%
	Mei	44%	29%	3%	24%
In uw elleboog of in een papieren zakdoek niezen en/of hoesten	Juli	62%	19%	1%	18%
	Juni	62%	19%	1%	18%
	Mei	60%	21%	2%	17%
Een mondkapje dragen als u naar buiten gaat	Juli	1%	1%	0%	97%
	Juni	1%	2%	1%	96%
	Mei	2%	1%	1%	96%
Een mondkapje dragen in het openbaar vervoer	Juli	29%	2%	0%	68%
	Juni	9%	1%	0%	90%
	Mei	*	*	*	*

Leeswijzer: van alle Nederlanders houdt 27 procent het goed vol buiten altijd minstens 1,5 meter afstand tot anderen te houden en 59 procent doet zijn best maar lukt dat niet altijd.

2.2 Eenzaamheid én saamhorigheid nemen verder af

Een klein deel van de Nederlanders is het eens met de stelling “De maatregelen met betrekking tot het sociale contact hebben geen zin, het virus verspreidt zich toch wel” (14%). In juni was dit nog 23 procent.

Gedurende de coronacrisis zagen we dat Nederlanders zich steeds eenzamer gingen voelen: in april was een kwart (24%) het nog eens met de stelling “door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis”, in juni was dit opgelopen tot een derde (34%).

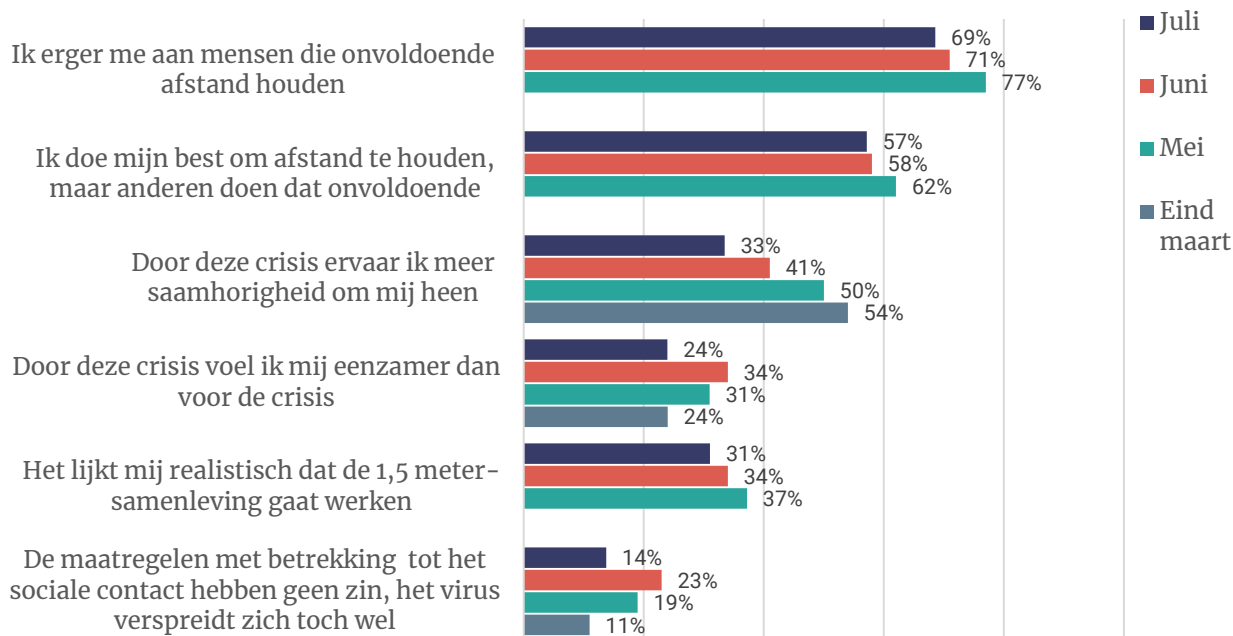
Nu is een kwart het hier mee eens (24%), we zitten dus weer op hetzelfde percentage als aan het begin van de lockdown eind maart. Vermoedelijk hebben de versoepelingen sinds juni hier mee te maken.

Een minder positieve ontwikkeling zien we met betrekking tot de saamhorigheid die door deze crisis ervaren wordt. Nu ervaart een derde “meer saamhorigheid om zich heen door deze crisis”, dit was eind maart nog 54 procent.

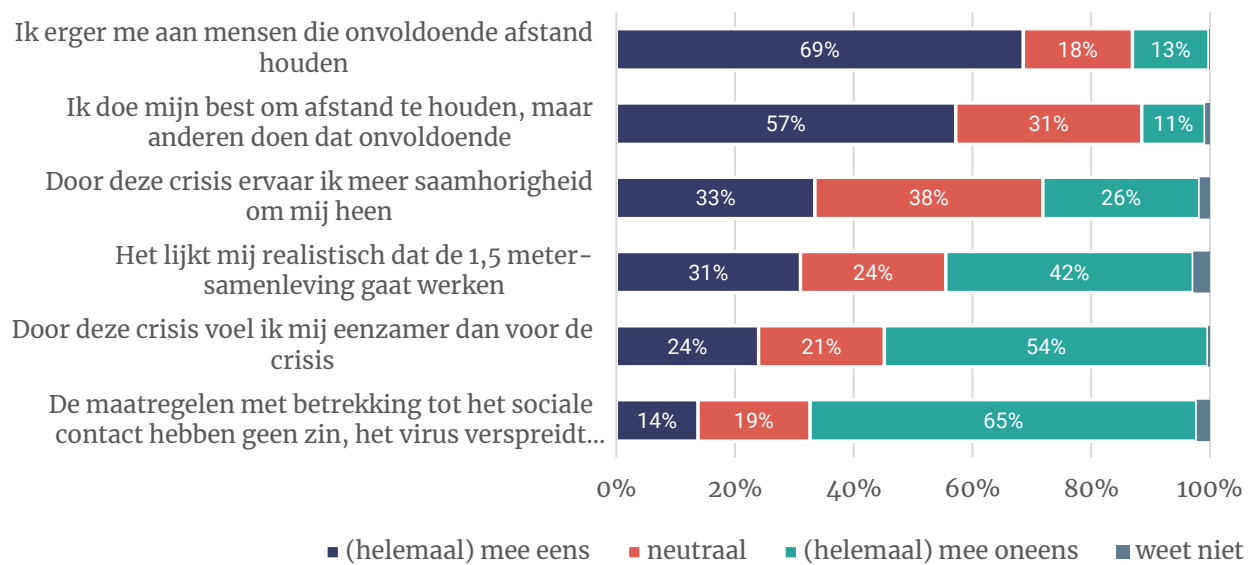
Een derde gelooft in welslagen 1,5 meter-samenleving

Het geloof in het welslagen in de 1,5 meter-samenleving is niet toegenomen. Een op de drie Nederlanders is het eens met de stelling “Het lijkt mij realistisch dat de 1,5 meter-samenleving gaat werken”, in mei was dit nog 37 procent.

Figuur 9 – In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? (n = 1.904)
Percentage eens (volledig/grotendeels)

Figuur 10 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

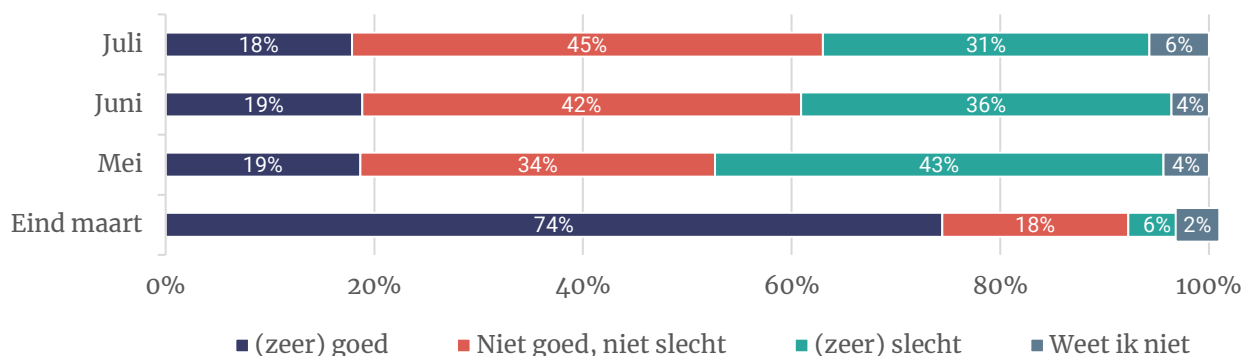
3 Nederlandse economie

3.1 Derde beoordeelt economie als slecht: afname sinds mei

Ongeveer drie op de tien Nederlanders (31%) vinden de huidige Nederlandse economie tamelijk of zeer slecht (figuur 1). In juni vond 36 procent van de Nederlanders dit. Bijna de helft van de Nederlanders (45%) beoordeelt de economie als niet goed, niet slecht. Dat is ongeveer net zoveel als vorige maand, toen 42 procent dit aangaf.

Sinds mei wordt de Nederlandse economie minder vaak als slecht beoordeeld, maar wel vaker dan vóór de coronacrisis. Toen gaf slechts zes procent aan de economie als slecht te beoordelen.

Figuur 11 – Hoe zou u de Nederlandse economie van dit moment beoordelen? (n = 1.203)

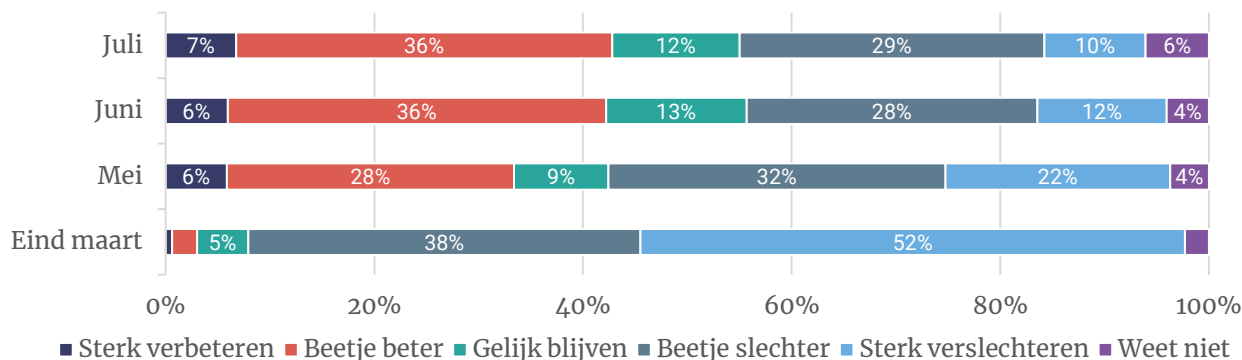
N.B. Eind maart was de vraagstelling ‘Als u kijkt naar de afgelopen 12 maanden, hoe zou u dan de Nederlandse economie beoordelen?’

3.2 Zowel vier op tien verwachten verbetering als verslechtering economie

Ruim vier op de tien Nederlanders verwachten dat de Nederlandse economie een beetje beter (36%) of sterk zal verbeteren (7%) in de komende 12 maanden. Nog eens vier op de tien verwachten dat de economie een beetje (29%) of sterk zal verslechteren (10%).

Hiermee lijken de economische verwachtingen te stabiliseren: in juni waren de verwachtingen min of meer hetzelfde. In maart verwachtte 90 procent van de Nederlanders dat de economie zou verslechteren in de komende twaalf maanden.

Figuur 12 – Hoe verwacht u dat de Nederlandse economie zich in de komende 12 maanden zal ontwikkelen? (n = 1.203)

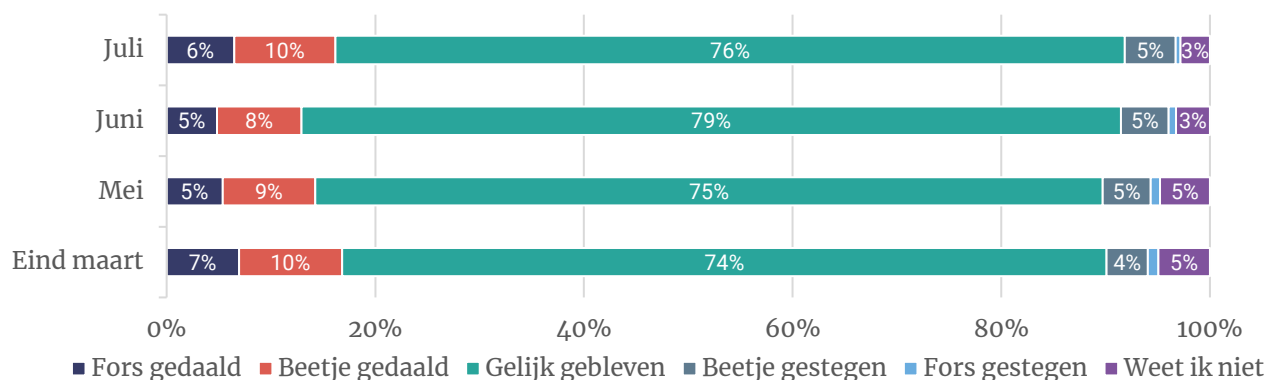

4 Eigen financiële situatie

4.1 Invloed Coronacrisis op eigen inkomsten (nog) beperkt

Drie kwart van de Nederlandse bevolking geeft aan dat hun inkomsten of omzet gelijk zijn gebleven sinds de coronacrisis (76%). Van 16 procent zijn de inkomsten of omzet gedaald. Dit is vergelijkbaar met het beeld uit de afgelopen maanden: in mei noemde 14 procent een daling en in juni was dat 13 procent.

Figuur 13 - Heeft u in de maanden maart, april, mei en juni te maken gehad met verandering van inkomsten of omzet door de corona-epidemie ten opzichte van de periode vóór de coronacrisis? Zo ja, in welke mate? Mijn inkomen is... (n = 1.203)

4.2 Met name zzp'er ervaart invloed coronacrisis

Hoewel inkomen of omzet voor drie kwart van de Nederlanders sinds de coronacrisis gelijk is gebleven, geldt dat in grotere mate voor werknemers in loondienst. Van de werknemers in loondienst bij de (semi-)overheid geeft 84 à 85 procent aan dat hun inkomen gelijk is gebleven en noemt vijf procent dat hun inkomen is gedaald.

Van de werknemers in het bedrijfsleven geeft 73 procent aan dat hun inkomen gelijk is gebleven en 17 procent dat dit is gedaald.

De grootste verschillen vinden we bij zzp'ers en freelancers. Drie op de tien geven aan dat hun inkomsten of omzet gelijk zijn gebleven (30%) en bij 60 procent zijn hun inkomsten of omzet gedaald. Daarentegen geeft 11 procent juist aan dat deze zijn gestegen.

Tabel 4. Heeft u in de maanden maart, april, mei en juni te maken gehad met verandering van inkomsten of omzet door de Corona-epidemie ten opzichte van de periode vóór de coronacrisis? Zo ja, in welke mate? Mijn inkomen is... (uitgesplitst naar werksituatie)

	Fors gedaald	Beetje gedaald	Gelijk gebleven	Beetje gestegen	Fors gestegen	Weet ik niet	Totaal
Zzp'er/freelancer (n=65)	35%	25%	30%	7%	4%	0%	100%
Werkzaam in loondienst, in het bedrijfsleven (n=322)	7%	10%	73%	9%	0%	1%	100%
Werkzaam in loondienst, bij de overheid (n=85)	1%	4%	84%	5%	0%	5%	100%
Werkzaam in loondienst bij de semioverheid (n=173)	0%	5%	85%	6%	2%	2%	100%
TOTAAL (inclusief niet werkend) (n=1.203)	6%	10%	76%	5%	0%	3%	100%

Leeswijzer:

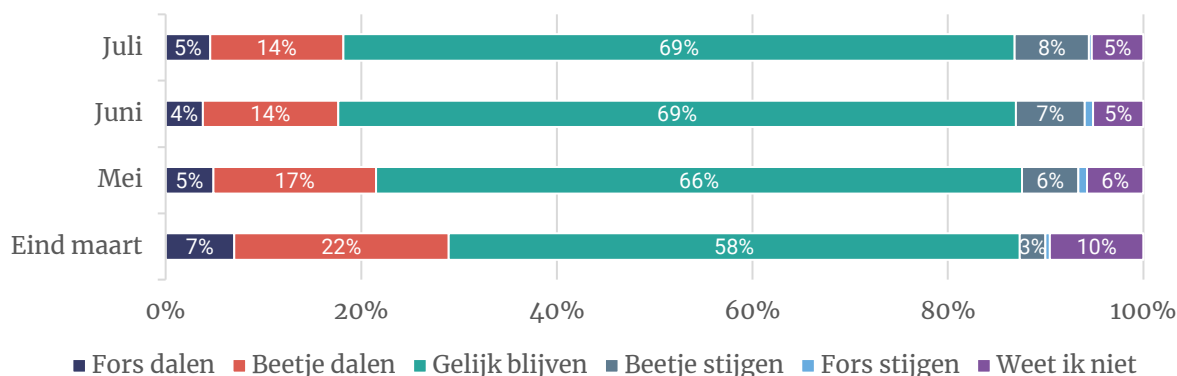
Van de zzp'ers en freelancers zag 35% een forse en 25% een kleine inkomens- of omzetsdaling.

4.3 Verwachting eigen financiële situatie Nederlanders verbeterd

Net als in juni verwacht een op de vijf Nederlanders (19%) voor heel 2020 minder inkomsten of omzet door de corona-epidemie. Zeven op de tien Nederlanders verwachten dat hun inkomsten of omzet over heel 2020 gelijk blijven. Hiermee is er beduidend minder pessimisme dan in eind maart, toen een derde (29%) een daling verwachtte en 58 procent verwachtte dat hun inkomsten of omzet gelijk blijven.

Figuur 14 - En wat zijn uw verwachtingen voor heel 2020? Verwacht u verandering van inkomsten of omzet door de Corona-epidemie?

Zzp'ers iets minder pessimistisch over omzet en inkomsten

Het zijn vooral zzp'ers die een verandering in hun inkomsten en omzet verwachten. De helft van de zzp'ers verwacht dat deze fors (11%) of een beetje zullen dalen (39%). In juni verwachtte nog 20 procent van hen een forse daling van inkomsten en omzet.

Ongeveer een op de vijf (19%) werknemers in loondienst in het bedrijfsleven verwacht voor heel 2020 een daling van inkomsten of omzet. Dat is duidelijk meer dan onder werknemers in loondienst bij de (semi-)overheid, van wie vijf tot acht procent een daling verwacht.

Tabel 5 - En wat zijn uw verwachtingen voor heel 2020? Verwacht u verandering van inkomsten of omzet door de Corona-epidemie? (uitgesplitst naar werksituatie)

	Fors dalen	Beetje dalen	Gelijk blijven	Beetje stijgen	Fors stijgen	Weet ik niet
Zzp'er/freelancer (n=65)	11%	39%	30%	16%	2%	4%
Werkzaam in loondienst, in het bedrijfsleven (n=322)	6%	13%	68%	9%	1%	3%
Werkzaam in loondienst, bij de overheid (n=85)	1%	4%	83%	8%	0%	4%
Werkzaam in loondienst bij de semioverheid (n=173)	2%	6%	79%	10%	1%	3%
TOTAAL (inclusief niet werkend) (n=1.203)	5%	14%	69%	8%	0%	5%

Leeswijzer:

Van de zzp'ers en freelancers verwacht 11% een forse en 39% een kleine inkomens- of omzetzdaling.

5 Verantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.305 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Niet alle vragen die in dit rapport worden gepresenteerd zijn aan alle 2.305 Nederlanders gesteld. Bij iedere tabel of figuur wordt de steekproefbasis vermeld. Het onderzoek vond plaats van donderdag 2 tot maandagochtend 6 juli 2020.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers (2.177) is afkomstig uit het I&O Research Panel. Daarnaast vulden 128 Nederlanders de vragenlijst in via het panel van PanelClix.

In het rapport wordt vergeleken met de peilingen van eind maart, mei en juni. Hieraan deden respectievelijk 2.342, 2.076 en 3.338 Nederlanders mee.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.305$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,0 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

